
KÉRDÉSEK ÉS VÁLASZOK

KONGRESSZUSI TÉMÁK

A SZOCIALISTA SZÖVETSÉG A SZOCIALISTA ÖNIGAZGATÁS POLITIKAI RENDSZERÉBEN

RAJCSÁN ISTVÁN

TAPASZTALATOK ÉS TÁVLATOK

1. Az autentikus szocialista forradalmak a forradalmi élcsoporthoz és a tömegek egymásraható és közös akciójához az eredménye. Ilyen forradalom csak a nép általános támogatását élvezve törhet ki és a tömegek támogatásával győzedelmeskedhet. Történelmileg igazolta ezt a szocialista forradalmak kitörése a Szovjetunióban, Kínában és más országokban, és hatványozottan kifejezésre jutott a jugoszláv gyakorlatban. Forradalmunk azonban — a többitől eltérően — egy olyan széles népi szervezetet (Népfront, Népfelszabadító Front, a Dolgozó Nép Szocialista Szövetsége) is teremtett és kiépített, amely politikai eszköz volt — és az is maradt — a tömegek kezében a szociális és nemzeti felszabadulásért, valamint a szocialista forradalomért vívott küzdelmükben. Az, hogy a népfelszabadító harc és a szocialista forradalom a legáltalánosabb népi támogatásban részesült, hogy milliós tömegek vettek és vesznek részt az újjáépítésben és a szocializmus építésében, nemkülönben az öngazgatás mindennapi gyakorlata elválaszthatatlanul kapcsolódik a Szocialista Szövetség és elődei létéhez és fejlődéséhez. A „nép e nagy szocialista szervezete” — mint Kardelj mondta — szerves része, támasza és mozgatóereje a jugoszláv gyakorlatban honos öngazgatásnak, ezzel is gazdagítottuk a szocializmus építésének nemzetközi tapasztalatait.

A Szocialista Szövetség elődje, a hajdani Népfront nem ösztönösen jött létre: a JKP és Tito elvtárs reális és előrelátó stratégiájának eredménye.

A népfront politikának, a frontszerű tömörülésnek Jugoszláviában — más európai országoktól eltérően — nem voltak szilárd szervezeti keretei a második világháborút megelőző időkben; inkább politikai akciókból, sztrájkokból, tüntetésekből és politikai tiltakozásokból összetevődő

mozgalom volt. A JKP az osztály-összecsapások közepette kapcsolatot teremtett a Népfrontban tömörülő néptömegekkel, olyan program alapján, amely felölelte a széles néprétegek óhaját és érdekeit, kiemelve a munkára és a kenyérre való jogot, a nemzeti egyenjogúságot, a demokrácia vívmányainak a fasizmussal szembeni védelmét. A cselekvésre készítő jelszavak révén a JKP-nak a munkások, parasztok és értelmiségiek legátfogóbb osztályszövetségét sikerült létrehoznia.

A tömegek szociális törekvései, a nemzeti jogfosztottság és a régi Jugoszlávia kizsákmányoló rendszere ellen vívott küzdelem összefonódott az összes hazafias elemet tömörítő függetlenségi harccal, s alapként és támaszként szolgált ahhoz a tartós osztályszövetséghez, amely a Népfelszabadító Frontban jutott kifejezésre.

E szövetség elméleti alapja abban az ismert marxista tételben rejlik, miszerint a munkásosztály nem szabadíthatja fel magát anélkül, hogy ne szabadítaná fel az egész társadalmat is. S ez az, ami végett általános népi támogatásra számíthat a szocialista forradalomért folyó küzdelemben.

A népfelszabadító harc győzelme nyomán új szociális távlatok nyíltak Jugoszlávia népei és dolgozói rétegei előtt. Ezen a ponton egyébként, győzedelmes szocialista forradalmak is történelmi keresztútjukra jutottak. Az eddigi tapasztalatok tanúsága szerint a további fejlődés mozgósító szerepét gyakran a szocialista állam vállalja magára; a forradalmi etatizmusnak — a szocialista fejlődés eddig nélkülözhetetlen szakaszának — a korszaka ez. Ugyanakkor a tömegek lelkesedése lanyhulni kezd, ha az etatizmus a szocialista építés puszta végrehajtójának alapjába véve passzív alanyának szerepébe kényszeríti a széles néprétegeket. Szocialista forradalmunk gyakorlatában azonban nem következtek be ilyen, az állam uralmával járó deformációk.

„A Népfront — mondta Tito elvtárs — népeink hatalmas alkotói és munkalendületét, ifjúságunk fiatalos hevét, munkásaink, parasztjaink és népi értelmiségeink odaadását vitte bele hazánk újjáépítésébe.”

Titónak a szocializmusról alkotott elképzelése, miszerint „ki-ki a maga boldogságának a kovácsa”, valamint Kardeljnek az a nagy horderejű elméleti kitétele, hogy: „Az embernek sem az állam, sem a rendszer, sem a politikai párt nem adhat boldogságot. Az ember csupán önmaga teremtheti meg boldogságát” — ezek a fő meghatározói szocialista öngazgatásunknak és legszélesebb politikai szervezetének, a Szocialista Szövetségnek. E tételek nem voltak puszta jelszavak, hanem a Népfront és a Szocialista Szövetség mindennapi gyakorlatává válva, szilárd alapul szolgáltak az általános népi tömörüléshez és az osztályszövetséghez.

Az osztályszövetség egyszer sem ingott meg komolyabban szocialista építésünk folyamán. Ebben nyilvánvalóan a Népfrontnak van érdeme, hisz köverve a JKSZ politikáját és minden dolgozói réteget bevonva a szocializmus építésébe — folyamatosan hozzáigazította a reális társadal-

mi feltételeket a szocializmusról alkotott történelmi és elméleti elképzeléshez. Hála agrárpolitikáinknak, a parasztok — a kollektivizálás és a kötelező beszolgáltatás rövid időszaka kivételével — nem kerültek összeütközésbe a munkásosztállyal és annak államával. A munkásosztály sem került összeütközésbe tulajdon államával, és pedig azért nem, mert folyamatosan küzdött önnön bürokráciája ellen a munkásönigazgatás történelmileg új útjára lépve. Nem következett be nézeteltérés a munkásosztály és a többi dolgozói réteg között sem, mert ezeket a rétegeket is bevontuk a szocializmus építésébe. Munkájuk beépült a szocialista öngazgatás integrális rendszerébe. Az osztályszövetség megőrzésének és fejlesztésének politikai támaszát a Népfrontban, illetve a Szocialista Szövetségben találtuk meg, e szövetség tényleges társadalmi, gazdasági és politikai alapja pedig a termelőeszközök társadalmi tulajdonában, az öngazgatásban és a dolgozó nép hatalmában rejlik.

A Szocialista Szövetség életképességét az a történelmi tény tükrözi, hogy a társadalmi átforgalmazás érdekében foganatosított akciókban sikerült egybefűznie minden társadalmi erőt, a szociális helyzet, az érdekek, az ideológiai és vallási hovatartozás tekintetében fennálló különbségektől függetlenül, azzal a feltétellel persze, hogy magukénak fogadják el a szocialista öngazgatást, annak gazdasági és politikai rendszerét.

Azt is mondhatnánk, hogy a mi gyakorlatunkban alkalmazott öngazgatás különleges formája az osztályszövetségnek, olyan integráció, amely az összes dolgozói réteget összefogja egy nagy történelmi feladatban: a szocialista társadalom építésében. Az, hogy a nép olyan széleskörűen tömörül a Szocialista Szövetségben, a dolgozók és a polgárok e történelmileg új, demokratikus szövetségének a politikai megnyilvánulása.

2. A Népfront, illetve a Szocialista Szövetség többek között azért nem viselte magán a politikai párt jegyeit, mert soha nem harcolt olyan politikai hatalom monopóliumáért, amelyet az osztály vagy valamely külön réteg nevében csupán maga gyakorolna. Ellenkezőleg. Olyan jellegű hatalom kialakítására törekedett, amelyet maga a nép gyakorol és ellenőriz minél közvetlenebbül.

Körülményeink és társadalmi adottságaink között egy ilyen szervezet megléte és fejlődése a többpárt-, illetve az egypártrendszer túlhaladásával, az ilyen rendszer táptalajául szolgáló politikai pluralizmus alapjainak fokozatos felszámolásával is azonos volt. A politikai hatalom síkján a polgári társadalom osztálytagolódása hozza létre azt a parlamentarizmust, amely a többpártrendszerre épül. Ilyen rendszer maradt ránk hagyatékkul, és egy adott időszakban módosított egypártrendszerű változatát alkalmaztuk.

Az említett rendszernek az az ismérve, hogy elsősorban az osztályérdek, de csaknem minden más érdek is politizálódik a pártoknak a hatalmi monopóliumért való vetélkedése során. Léttük és tevékenységük történelmi szükségessége az osztályérdekek érvényesítése és megvédése vé-

gett. A polgárok a politikai pártok vezetőségeiben és a polgári parlamentben lényegében elidegenítik maguktól a politikai hatalmat. Az érdekeikre vonatkozó és a nevükben történő döntéseket tulajdonképpen nélkülük a politikai pártok vezetősége és a parlament, illetve annak végrehajtó szervei hozzák meg. Ez a polgári társadalom politikai rendszerének a valósága.

Az egypártrendszerben az uralkodó párt politikai monopóliuma egy elvont, fiktív munkásosztály nevében jön létre. A polgároknak — a politikai pártok tagjainak — az anyagi, szociális, politikai és más érdekei az említett két eset egyikében sem jutnak kifejezésre közvetlenül (eredeti alakjukban), és nem is oldódnak meg közvetlenül, ez csupán akkor történik meg, amikor a társadalmi ellentétek tüntetésekbe vagy sztrájkokba torkollnak.

A szocialista öngazgatás lehetőséget teremt arra, hogy a munkásosztály, a dolgozói rétegek, és a polgárok érdekei közvetlenül nyilvánuljanak meg, érvényesülésük felé haladva aztán politizálástól és a politikai pártok közvetítői szerepétől mentesen, közvetlenül egyeztessék, összefűzzék, elfogadják vagy elvessék őket. Éppen e történelmi folyamattal való közvetlen függőségben — és közvetlen támogatása révén — megy végbe a szubjektív szocialista erők átalakulása. A nem pártjellegű, átfogó, új és tömeges politikai szervezet érvényesülésében található meg a Szocialista Szövetség meglétének és tevékenységének a jelentősége. A politikai pluralizmust az öngazgatási érdekek pluralizmusa haladja túl és szünteti meg. Maga a Szocialista Szövetség is ezt fejezi ki. Emlékezetünkbe kell idéznünk, hogy Edvard Kardelj emelte ki a politikai pluralizmus létezését politikai rendszerünkben. Korábban, mondta, a Népfelszabadító Frontban volt politikai pluralizmus, ma a Szocialista Szövetségben van. „Ami pozitívumot a politikai pártok képviselnek a burzsoá demokrácia és a burzsoá parlamentarizmus rendszerében, azt kell hogy képviselje és kifejezze a Szocialista Szövetség küldöttrendszerünk és öngazgatási demokráciánk esetében.”

A politikai pluralizmus forrásai a mi adottságaink között a Szocialista Szövetségben; a tagsága és a küldöttségek soraiban megnyilvánuló gazdasági, szociális, vallási, ideológiai és más érdekkülönbségekben vannak. Tehát a szocialista építés objektíve adott ellentmondásaiban is. Vajmi kevés valós ok van azonban arra, hogy a Szocialista Szövetségben még meglévő politikai pluralizmus politikai egyeduralomért folyó harccá alakuljon át, vagy hogy a Szocialista Szövetség kebelében valamiféle ellenzék jöjjön létre. Az érdekkülönbségek hordozóik tekintetében más-más tényezők részéről nyilvánulnak meg esetről esetre; ezek az érdekek tehát, az osztályérdekektől eltérően, nem állandóak, nem is antagonisztikusak, következőképpen nem szolgálnak ellenzéki tevékenység alapjául.

Olyan politikai pluralizmus, amely azt követelné meg a polgároktól, hogy a Szocialista Szövetségben belül létező csoportok egyike vagy má-

sika mellett foglaljanak állást, ismét csak oda vezetne, hogy megfosztanák az embert az önnön érdekeinek közvetlen érvényesítésétől és összehangolásától. Ez pedig végső fokon ellenforradalmi folyamat lenne.

A mi gyakorlatunkban honos politikai pluralizmus a következőképpen oldódik fel a Szocialista Szövetségben:

— először, a szocialista öngazgatás rendszerének fejlődési távlataira vonatkozó, demokratikus eszmei és politikai dialógus útján. E folyamat során a Szocialista Szövetség szervezeteiben olykor óhatatlanul eszmei-politikai konfrontálódás következik be, amely úgy oldódik fel, hogy a JKSZ tevékeny szerepet vállal a maga politikája iránti tömeges támogatás elnyerése érdekében,

— és másodsor, az alternatív javaslatokról és megoldásokról, a polgárok különféle érdekeiről folyó közvetlen vita útján. A csak nagy ritkán politizálódó érdekeket vagy összehangolják, vagy több lehetséges megoldás formájába öntik, mégpedig megállapodással, anélkül, hogy eszmei-politikai konfrontálódásra kerülne sor.

A SZOCIALISTA SZÖVETSÉG MINT A JKSZ VEZETTE SZERVEZETT SZOCIALISTA ERŐK EGYSÉGES FRONTJA

1. A harmincas évek népfrontszervezetei Európában a polgári pártok koalíciójaként jöttek létre, a polgári demokrácia vívmányainak a fasizmus veszélyével szembeni védelme érdekében. Jugoszláviában azonban, mivel a polgári pártok rettegtek a néptömegek szociális követeléseinek erősödésétől és ingadozó, részben a fasizmus felé behódoló politikát folytattak, a Népfront nem koalíció által jött létre. A Népfront, a JKP politikájának köszönhetőleg, fokról fokra gyarapodott a bázisra, a haladó pártok tagjaira és a tömegekre támaszkodva. Tehát nem a polgári pártok szervezeti, hanem a dolgozói tömegek mozgalmi és tevékeny összekapcsolódása volt.

A JKP, illetve a JKSZ mindenkor vezető szerepet játszott a Népfrontban, illetve a Népfelszabadító Frontban, majd a Szocialista Szövetségben. Szerepe azonban nem volt — nem is lehetett — azonos a népfelszabadító háború és a szocialista forradalom egész tartama alatt. A JKP a Népfelszabadító Front és a Népfront útján mozgatta meg és mozgósította a széles néprétegeket a népfelszabadító háborúban és a szocialista forradalomban. E szakaszban a kezdeményezőnek, a tudatos élénjárónak, a szocialista és hazafias tudat tényezőjének, a harc és az új néphatalom szervezőjének a szerepét töltötte be. Az említett feladatok megvalósítása során szerzett tapasztalat azonban a pártnak mindenkor a Népfront útján kinyilvánított népi hangulat és népakarat megismerésére, önnön politikájának felülvizsgálására szolgált. Értékes történelmi tapasztalata ez szocialista építésünknek, amely megővta a Népfrontot at-

tól a kísértéstől, hogy a forradalmi etatizmus szakaszában a JKP áttételes szervezetévé váljon.

Hasonló elnevezésű frontok más szocialista országokban is voltak és vannak. A Népfront és a közöttük lévő különbség: történelmi keletkezésükben, szerepükben és tényleges jelentőségükben van, de különösen abban, hogy amazok túlnyomórészt vezetőségek, fórumok frontjai, közvetlenül tagságuk túlnyomórészüknök nincs. A közvetlen vezető szerepet a kommunista, illetve munkáspártok játsszák bennük, következőképpen áttételes jelentőségük van túlsúlyban.

A Tájékoztató Iroda határozatában éppen a Népfront jellegét és a JKP vezető szerepét bíralták keményen; azzal vádolták ugyanis a JKP-t, hogy „beleolvadt” a Népfrontba! Tapasztalataink mindazonáltal azt bizonyítják, hogy csakis az ilyen Kommunista Párt és az ilyen Népfront — és a kettő együttesen — védhette meg és fejleszthette tovább a szocialista forradalmat.

Nálunk a Szocialista Szövetségben fonódnak egybe a dolgozóknak a szocialista öngazgatásra összpontosuló ösztönös törekvései a Kommunista Szövetség tudatos politikájával, valamint a többi szervezett szocialista erő tevékenységével.

Ez az egybefonódás nemcsak elvi, programszerű, de mindenkor és egyre inkább cselekvési jellegű. A társadalmi-politikai szervezetek (KSZ, Szakszervezeti Szövetség, Harcos Szövetség, Szocialista Ifjúsági Szövetség) a Szocialista Szövetségben összehangolják tevékenységüket, kijelölik együttes feladataikat és megbeszélik kötelezettségeiket. E szervezetek mindegyikének kezdeményezésére, tevékenységek indítványozására való joga van a Szocialista Szövetségben. Hasonló jog illeti meg azonban a társadalmi-politikai szervezeteket, a társadalmi szervezeteket és a polgárok egyesületeit, de magukat a polgárokat is.

A Szocialista Szövetség frontjellege különösen kifejezésre jut abban, hogy a küldöttviszonyok a szervezet valamennyi szintjén meglevő testületekre és munkaformákra jellemzők és a Szocialista Szövetség szervezetén belüli viszonyokra is vonatkoznak. Így tehát ha a betársult szervezetek tagsága nem veszi ki részét tömegesen a tagozatok, helyi szervezetek és szakosztályok tevékenységéből, és ha nem alakulnak ki állandó küldöttviszonyok a Szocialista Szövetség vezetőségeiben, az akció sem bontakozhat ki széles fronton. Ilyen körülmények között párhuzamosság nyilvánul meg a politikai munkában. Ha ez bekövetkezik, a társadalmi-politikai szervezetek azonos módon tárgyálnak azonos kérdésekről, nem hangolják egybe, nem fűzik össze akcióikat, és megfelelő eredményt sem tudnak felmutatni. Effajta politikai párhuzamosságra, gyakori és hiábavaló megbeszélésekre, egyazon feladatok több, egymástól független összejövetelen való ismétlésére a mai nap is van példa. Ez bizony arról árulkozik, hogy frontjellegű munkamódszerünk kiépítésében lemaradtunk.

A Kommunista Szövetség nem hárít már rögzített és kész feladatokat

a Szocialista Szövetségre, mert ha ezt tenné, a front közönséges áttételi eszközzé válna. Azt azonban korántsem állíthatjuk, hogy gyakorlatunkat teljesen mentesítettük az efféle törekvésektől. A Kommunista Szövetség elvben éppen akkor száll síkra önnön politikájáért, amikor a közös feladatokat állapítják meg, amikor koordinálják az akciókat és amikor ki kell jelölni az egész Szocialista Szövetség tevékenységi irányát. Ilyen nézőpontból igen fontos az, hogy milyen mértékben ad a Szocialista Szövetség munkája, az általa irányított eszmecsere és akció, hiteles tájékoztatót a politikai helyzetről, a politikai hangulatról, a JKSZ politikájának nyújtott támogatásról, esetleg a politikai félreismeréséről vagy meg nem értéséről. Ez létfontosságú a JKSZ szervezeti és vezetőségi számára, mindamelllett ilyen irányú értékelő tevékenység nemigen bontakozott ki eddig a Kommunista Szövetségben.

2. A Szocialista Szövetségben — szervezetének frontjellege és a benne fennálló küldöttviszonyok folytán — a kollektív munkának és felelősségnek megvannak a maga sajátosságai.

A Szocialista Szövetség magában foglal minden társadalmi-politikai szervezetet a Kommunista Szövetséggel az élen, következképpen — frontjellegéből adódóan — kollektív tevékenységet végez. S minél inkább a szervezett szocialista erők egyesült akciójaként fejt ki hatását, annál inkább fokozódik mind a maga, mind pedig a frontot alkotó politikai szervezetek kollektív munkája és felelőssége. A Szocialista Szövetség vezetőségei, összetételükben is, a társadalmi-politikai szervezetek küldöttségeinek szervei tehát sajátos kollektív testületek. A kollektív munka és felelőség, valamint a frontjellegű tevékenységi mód kölcsönös függőségben áll és serkentőleg hat egymásra a Szocialista Szövetség tevékenységében.

A Szocialista Szövetség belső viszonyai — mind az egész tagság, mind pedig a küldöttségek között — megbeszélésen, megállapodáson és érdekegyeztetésen alapulnak. Az öngazgatási érdekek egyeztetése már önmagában kollektív cselekmény. Miközben a Szocialista Szövetség mindinkább elfogadja tevékenysége alapjául az öngazgatási érdekek egyeztetését, egyre inkább kibontakozik a kollektív munkát és felelőséget előbbre lendítő munkamód is. Ezenkívül szektásságtól mentes nyílt és tömeges káderpolitikájával, nemkülönben azzal, hogy minden érdeklődést tanúsító és tetterkész polgárt bevon vezetőségeibe és munkaformáiba, mind-egyre fejleszti a kollektív munkát és felelőséget, eközben — a Népfrent korszakában gyökerező erőteljes hagyományra támaszkodva — tág teret nyit a tisztségek önkéntes, nem hivatászerű ellátása előtt.

3. A társadalmi-politikai szervezeteken — a szervezett szocialista erőkn — kívül a társadalmi szervezetek és a polgárok egyesületei is tevőleges alkotó tényezői a frontnak: a Szocialista Szövetségnek. Mind számosságuk, megannyi formájuk és alapszervezetük, milliós tagságuk van. Szocialista társadalmunkban csökken a hagyományos munkaidő és mind

több a hasznosan felhasználható szabad idő. Ezzel párhuzamosan fokozódik az érdeklődés a társadalmi élet sok területe: a tudomány, a kultúra, a szaktevékenység, a sport és a szórakozás iránt. A társadalmi szervezetek és az egyesületek lehetőséget nyújtanak az érdeklődés kielégítésére, feltételeket teremtenek az ember alkotói szerepének a kibontakozására, egybefűzik az embereket ezekben a tevékenységekben.

A Szocialista Szövetség elsősorban egybefűzi e szervezetek tevékenységét és tagságát a társadalmi érdekekkel, és pedig úgy, hogy bevonja őket azokba a társadalmi folyamatokba, amelyekben részvételük hasznos és pótolhatatlan. Támogatja továbbá az említett szervezetek minden olyan tevékenységét, amelyek gazdagabbá teszik az ember egyéniségét, érdeklődő embert formálnak, olyant, akinek a lehetőségeit csakis szocialista öngigazgatású társadalom bontakoztathat ki és érvényesíthet.

Az említett szervezeteknek a Szocialista Szövetség tevékenységébe történő bekapcsolódásakor nem szabad szem elől téveszteni, hogy a társadalmi szervezetekben és a polgárok egyesületében való tagság távol áll pusztá formaságtól; e szervezetek élete ugyanis nem politikai formalizmusban merül ki, hanem elsősorban tevékenységből áll.

De bár e szervezetek átfogóak, és rendkívül fontos tevékenységet végeznek mind az egyedek, mind a közösség szempontjából, egy különleges fajta szektásság hordozói úgy tartják, hogy mivel nem politikai szervezetek, társadalmilag kevésbé értékesek. Ahol elhanyagolják őket és tevékenységüket nem építik be kellőképpen a Szocialista Szövetség munkájába, ráadásul atyáskodás nyilvánul meg velük szemben, a Szocialista Szövetség híján marad akcióiba: egy széles tevékenységi területnek és egy erős támasznak. Nem vesszük figyelembe eléggé, hogy a sokoldalú, gazdag alkotó személyiség nemcsak politikai akciókban és viszonyokban nyilatkozik meg, de megannyi más, társadalmilag hasznos tevékenységben is. A környezetvédelmi mozgalmak és akciók például szinte semmilyen társadalmi, anyagi és politikai támogatásban nem részesülnek manapság; a Szocialista Szövetség sem juttatja érvényre őket. Aktivistáit jobbra álmódzóknak és a letűnt „régi szép időköt” visszasíró romantikusoknak tartják. Az úgynevezett zöld mozgalmak azonban egyes nyugati országokban valódi politikai erővé, egyfajta politikai párttá duzzadnak, amelynek tömege és bázisa, tömegmozgató ereje és egyre növekvő társadalmi befolyása van. Nyilvánvalóan a megsokasodott társadalmi igényeket testesítik meg. A környezetvédelem ma higiéniai kérdés, holnap gazdasági, rövidesen pedig politikai problémává hatalmasodhat. Valószínűleg ez a dolgok feltartóztatathatlan menete. S ez elég ok arra, hogy a Szocialista Szövetség sajátjaként karolja fel e tevékenységet, elismerje társadalmi értékét és ilyenképpen további lehetőségeket teremtsen a polgárok sokrétű kezdeményezőkézségének a kibontakozására ezen a területen.

A SZOCIALISTA SZÖVETSÉG MINT AZ ÖNIGAZGATÁS
TÖMEGES TÁRSADALMI-POLITIKAI ALAPJA

1. A Népfelszabadító Front és bizottságai, a történelmi körülmények folytán, a nép fegyveres ellenállásának és harcának szerveiként, a felszabadított és a még megszállt területeken létrehozott új néphatalom tömegbázisaként alakult meg. A kompromittált polgári pártok helyett ők lettek az új népfelszabadító bizottságok választási alapjává. Keletkezése folytán s mert közvetlen kapcsolatok fűzték a Népfelszabadító Frontba tömörülő széles néptömegekhez, a néphatóság tehát közvetlenül függött ettől a szerteágazó tömegszervezettől.

A Népfront kettős, dialektikus kapcsolatban állt a munkásosztály új hatalmi szerveivel. Támogatta a szocialista állam minden olyan akcióját, amely szilárdította a munkásosztály és a dolgozó nép helyzetét, és lehetővé tette, hogy a nép egyre jobban kibővítsé és mind közvetlenebbül gyakorolja a politikai hatalmat. Ugyanakkor azonban szembezállt mindazokkal az irányzatokkal, amelyek elválasztották a munkásosztályt és a népet a hatalomtól és a hatalmat ilyen esetekben kizárólag az állami szervekre bízták, mindig keményen bírálta az ilyen irányzatok hordozóit. Nem túlzunk hát, ha azt állítjuk, hogy a munkásönigazgatás bevezetésének történelmi tette és az állami tulajdon társadalmi tulajdonná való fokozatos átalakításán kívül a Népfront megléte és tevékenysége, az állami szervek iránti viszonyulása is azok közé a döntő körülmények közé tartozik, amelyek megghiúsították társadalmunkban a súlyosabb etatiszta elferdüléseket.

A Szocialista Szövetségnek már Népfront korában fontos szerepe volt a választások levezetésében: a képviselők, illetve a bizottsági tagok jelölésében és munkájuk elbírálásában. A polgári pártoktól eltérően azonban sohasem vált olyan választási konstrukcióvá, amely a négyéves választási időszakban csupán egyszer lép működésbe. A szkupstinai rendszerrel és a képviselőkkel soha meg nem szakadó, folyamatos kapcsolatot tartott fenn az egész megbízási időszakban, kapcsolóként működött választók és képviselők között a szkupstinák minden nagyobb horderejű határozata alkalmával. A képviselőházi rendszer és a Szocialista Szövetség viszonyának e hagyománya megkönnyítette aztán az új küldöttviszonyok elfogadását és fejlesztését a Szocialista Szövetség munkájába és tevékenységi formáiban.

A Szocialista Szövetség ma is fontos szerepet játszik a jelöltek állításában a küldöttségi tagok és a küldöttek megválasztása alkalmával. A szakszervezettel karöltve lebonyolítja az egész választási tevékenységet. Nem javasol azonban a maga részéről olyan jelölteket — azokon kívül, akiket a társadalmi-politikai tanácsokba delegál —, akik pusztán a Szocialista Szövetség álláspontjait és javaslatait tolmácsolják. A Szocialista Szövetség útján a küldöttek az öngazgatási közösségeket képviselik, s

nem valamiféle külön politikai szervezeteknek, hanem épp az említett közösségeknek az érdekeit tolmácsolják. A képviselő — a küldöttel ellentétben — meghatározott politikai párt jelöltje és tagja; különben meg sem választják. A független képviselők ritkaságszámba mennek a polgári parlamentáris rendszerben. A küldöttrendszer erélyesen és gyökeresen szakít a parlamentáris gyakorlattal; a küldött nem politikai szervezethez, hanem tulajdon küldöttbázisához, a küldöttséghez kötődik.

A Szocialista Szövetség szerepe abban van, hogy szilárdítsa a küldöttségek, a küldöttek és a küldöttbázis közötti kapcsolatokat, egybekapcsolja a szervezett szocialista erőket a küldöttrendszerrel.

2. A küldöttségek és a küldöttek álláspontja objektíve azoktól a feltételektől függ, amelyek között élnek és dolgoznak, és az említett társadalmi adottságokból fakadó érdekeket képviselik. És ez nem is lehet másképp. Hiszen úgy döntöttünk, hogy olyan rendszert építünk, amelyben közvetlenül jutnak kifejezésre az öngazgatási érdekek; ezeket továbbítja a küldöttrendszer is. Létének és működésének is ez a feltétele. Az öngazgatási érdekek továbbítása és kinyilvánítása rendszerint politikai áttétel, politikai közvetítés és politikai konfrontálódás nélkül történik. A szocialista öngazgatás fejlődésének általános és közös érdeke nem úgy áll össze, hogy a külön és a részérdekeket pusztán összeadjuk, hanem úgy, hogy összefogjuk, egységesítjük őket, tehát új társadalmi minőséget alkotunk belőlük. Mellesleg szólva, a részérdekeket nem is lehet csak úgy összegezni, mert belső ellentmondások vannak köztük, vagy akár ki is zárja egyik a másikat.

Nem lehet egybefogni az öngazgatási érdekeket, ha az egységesítés folyamatából nem veszi ki részét a társadalom valamennyi alkotó tényezője, különösen a szervezett szocialista erők, köztük a Szocialista Szövetség is. Edvard Kardelj nyomatékosan rámutat az öngazgatási közösségek gyakorlatban gyökerező küldötti kezdeményéseinek és álláspontjainak összekapcsolására a szocialista erők alkotó szerepével. Így alakul ki az elmélet, a szocialista eszme és az öngazgatói gyakorlat dialektikus egysége. A szilárd szocialista fejlődés az öngazgatási empiria és a tudatos forradalmi tevékenység szakadatlan összehangolását igényli. Az ösztönösség, amely csakis az egyéni és a részérdekek versengését és vetélkedését, a külön- és az általános érdekek közötti haszonelvű kompromiszumokat juttatná érvényre, zsákutcába vezetne, és meghúsná a döntéshozatalt. A különérdekeknek az általánosak nevében való visszaszorítása vagy elfojtása — akár ennek a fordítottja is — óhatatlanul azt az igényt támasztaná, hogy újra politikai színezetet adjunk az érdekeknek, ez pedig a politikai pluralizmus erőteljes térhódítását vonná maga után. Ez az oka tehát annak, hogy a küldöttrendszer fejlődését nem bízhatjuk a véletlenre.

A Szocialista Szövetség helyét és szerepét, szervezetét, munkaformáit és belső viszonyait napjainkban úgy építgetjük, hogy demokratikusan, a

küldöttrendszerbe illeszkedve töltse be önnön alkotó szerepét. A küldöttrendszer fejlődésében éppen azért állnak elő a legnagyobb nehézségek és azért következnek be helyenként megtorpanás is, mert a szervezett szocialista erők passzív magatartást tanúsítanak vele szemben. Ilyesmire ott kerül sor, ahol az érdekek pusztá játékára és spontán törekvésekre bízzák a fejlődését. A megtorpanás másik oka a régi munkamódszerben keresendő, mely alapján a szervezett szocialista erők valamiféle, a küldöttrendszeren kívül álló erőként működnek ahelyett, hogy annak belső, összetartó erejeként hatnának.

A Kommunista Szövetség a frontjellegű Szocialista Szövetség által tölti be demokratikus szerepét a küldöttrendszerben, ez pedig jelenlegi vezetői szerepének központi kérdése.

A Szocialista Szövetség elsősorban a választási tevékenységben fűződik közvetlenül a küldöttrendszerhez, de a társadalmi-politikai tanácsokba, a képviselői testületek bizottságaiba, valamint a társadalmi tanácsokba delegált küldöttségei révén is. Ezeket a formákat még eddig nem használtuk fel eléggé arra, hogy beépítsük a Szocialista Szövetséget a küldöttrendszerbe. Egyébként nem is elegendők ahhoz, hogy maradéktalan, mindennapi kapcsolat alakulhasson ki egyfelől a küldöttek, küldöttségek, küldötti testületek, másfelől a Szocialista Szövetség tagságának és szervezeteinek alkotó ereje között.

3. A Szocialista Szövetség a nép általános politikai szervezete, amely feladatait sem hagyományos pártpolitikai eszközökkel, sem szervezéssel nem tudta megvalósítani. Főként a küldöttrendszerben nem teheti ezt.

A Szocialista Szövetségben hagyományoszerűen fellelhetők a területi elv szerint — a tagozattól a föderációig — megszervezett hagyományos társadalmi-politikai tömegszervezet elemei. Szervezete és a szervezetén belüli viszonyok korábban általános politikai jellegét fejezték ki, s teszik ezt valamelyest ma is. Szerepe abból állt, hogy általános, mindenki számára közös feladatok kapcsán minden polgárt egybegyűjtson és mozgósítson. Ez a szerepe még sokáig megmarad. Általános politikai jellegén kívül azonban régóta olyan munkaformái is vannak, amelyek kitörnek a politikai tevékenység általános jellegéből, kiküszöbölik az átmeneti pártpolitikai elemeket a szervezet munkájából. Azok a munkaformák ezek, amelyek tömegességet, széles körű, érdekek szerinti tömörülést, konkrét és hatékony munkát szavatolnak a Szocialista Szövetség számára. Ma a szakosztályok képviselik ezt a munkaformát. Ezek különösen alkalmasak arra, hogy egybefűzzék a küldöttrendszert társadalmunk alkotó és tudatos erőivel. A szakosztályokban olvad össze a szocialista erőknek a szocialista öngazgatás fejlesztése iránti érdeke azzal az elengedhetetlenül fontos igénnyel, hogy a küldöttrendszerben kifejezésre jusson a dolgozók és a polgárok kezdeményezése.

A dolgozóknak a Szocialista Szövetség tevékenységében egybefűződő érdeklődési körei és érdekei a társadalmi élet megannyi sajátos területre

tén (oktatás, tudomány, művelődés, kommunális tevékenység, közellátás, lakás, sport stb.) oszlanak meg. Az érdekek kinyilvánításának igénye azonban nem állandó valami — az egyednél bizonyos ideig tart, vagy csak időről időre jelentkezik, akkor sem egyszerre mindenkiben. A Szocialista Szövetségnek tehát megfelelő szervezeti feltételeket kell teremtenie arra, hogy tagjai minden területen kinyilváníthassák érdekeiket, részt vehessenek az illető területekre vonatkozó politikai kimunkálásában, egyszersmind alkalmuk legyen rá, hogy jogaik közvetlen megvalósításával foglalkozzanak. A tagozatok — mint területi szervezetek — egyebek között azért sem tudják befogadni a kezdeményezések és érdekek összességét, mert azok nem egyformán fontos és időszerű témák minden polgár szempontjából ugyanabban az időpontban.

A szakosztályi munkamódszer révén a politikai tevékenység közvetlenné válik, a polgárok központi igényeiből és érdekeiből fakad, konkrét javaslatok és követelmények formáját ölti, éppolyan lesz, amelyet a küldöttrendszerben is alkalmazunk.

Azáltal, hogy a polgároknak a Szocialista Szövetség szakosztályaiban kinyilvánított közvetlen érdekeit egybefűzzük a küldöttrendszer más-más pontjain előkészületben levő küldötti döntéshozatallal, a Kommunista Szövetség és a többi társadalmi-politikai szervezet tevőleges részvételével az egyéni, a külön- és az általános érdek elvi és gyakorlati alkotó szellemű egységesítése jön létre.

Tehát a Szocialista Szövetség nemcsak általánosságban, de konkrétan és naponta is hozzájárul a küldöttrendszer fejlődéséhez. A küldöttségek és a küldöttek ezek szerint a Szocialista Szövetség szakosztályaiban találják meg közvetlen támaszukat. A szakosztályok rendszeresen megtárgyalják mindazokat a fontos kérdéseket, amelyek a küldöttségek és a küldött-testületek napirendjére kerülnek. A szakosztályok kimunkálják álláspontjukat és javaslataikat, vagy megfelelő változatokat készítenek, majd a dolgozók kezdeményezése nyomán indítványokat formálnak, amit aztán megvitatásra és eldöntésre a küldöttek és küldöttségek elé visznek.

A szakosztályokba a tagok kezdeményezéseinek és javaslatainak sokasága fut be; ezeket a polgárok megbeszélik a küldöttek, valamint a JKSZ, a Szakszervezeti Szövetség, a JSZISZ, a Harcos Szövetség tagjainak, a tudományos és szaktestületeknek, továbbá minden más érdekelt szervnek és szervezetnek a részvételével. Ilyeténképpen járulnak hozzá közvetlenül a szakosztályok az egy-egy területre vonatkozó politika demokratikus kiépítéséhez. Tehát nem a szószátyár vetélkedés tribünjeként szolgálnak, s nem is engedhető meg, hogy a verbalizmus és az eredménytelenség tartsa távol a polgárokat.

Az, hogy a szakosztályok több egyenrangú javaslatot készítenek és terjesztenek elő, az érdekek bonyolultságát és különbözőségét tükrözi, egyszersmind a politikai pluralizmus sajátos maradványával is azonos. Figyelemreméltó, hogy a szakosztályok egyelőre idegenkednek több meg-

oldási változat kidolgozásától, és a küldötti testületek sem állnak mindig készen arra, hogy alaposabban megvizsgálják egy-egy határozat különféle lehetőségeit. Több indítvány kidolgozása azonban nyilvánvaló szükséglete az öngazgatási pluralizmusnak, és demokratikus vitát igényel, amelyben behatóan megvizsgálunk minden lehetséges megoldást, s elfogadva az érveket az általános és a közös érdekek fényében összehasonlítjuk a számításba jövő változatokat.

Itt persze olyan, öngazgatási érdekeken alapuló változatokra, olyan megoldásokra gondolunk, amelyek nem lépik túl a szocialista öngazgatású társadalom érdekeinek a kereteit.

A küldötti testületek elé kerülő döntéseket és megoldásokat ma még szinte kivétel nélkül a végrehajtó, közigazgatási és ügyvezető szervek készítik elő. A szakosztályi munkamódszer, a szakosztályi kezdeményezés kikezdi az említett szervek sajátos, olykor objektíve adott kezdeményezési és indítványozási egyeduralmát a döntéshozatal folyamatában. A végrehajtó, közigazgatási és ügyvezető szerveknek vitathatalan feladata meghatározott javaslatok kezdeményezése és kidolgozása, de rajtuk kívül kezdeményezniük kell más társadalmi szerveknek, a Szocialista Szövetség szakosztályainak is, amelyek a polgárok közvetlen szükségleteit és érdekeit juttatják kifejezésre. A szakosztályok kezdeményezést és indítványozást szolgáló tevékenysége ahhoz is hozzásegít, hogy eloszlassuk a megoldások egyébként szükséges változataival szemben a szakosztályi és küldötti döntéshozatalban tapasztalható előítéleteket.

A Szocialista Szövetség szakosztályainak ilyen irányú fejlesztésében vitathatalan eredményeket értünk el, bár a gyakorlat ellentmondásokról árulkodik, és azt bizonyítja, hogy a szakosztályokkal szemben meg nem értés és ellenállás nyilvánul meg. A küldött-testületek hatáskörébe tartozó kérdésekre vonatkozó szakosztályi vitát némelyütt feleslegesnek tartják, mert úgymond feltartóztatják a döntéshozatal menetét és a megoldásokat, nyomást gyakorolnak a küldöttekre és a küldöttségekre. Annak a közismert törekvésnek a megnyilatkoztatása ez, amelynek szószólói azon ügyködnek, hogy a küldöttrendszer premére szorítsák a szervezett szocialista erőket.

Az utóbbi időben egyre több küldötti határozatot előz meg szakosztályi vita, sőt a végrehajtó és közigazgatási szervek is próbatételnek vetik alá döntéseiket a szakosztályokban, bár olykor attól a szándéktól vezérelve, hogy tőlük hozzájárulást, a Szocialista Szövetségtől pedig politikai fedezetet kapjanak. Ha pedig megkapják a támogatást, kész tények elé állítják a küldötteket és a küldöttségeket; ebben egyébként a bürokrácia és a technokrácia azon igyekezetét ismerhetjük fel, hogy a tömeges munka új formáiban erresszen gyökeret.

Az említett két visszahúzó irányvétel éppen arra vall, hogy a szakosztályok — ha mégoly átfogóak és demokratikus jellegűek is — önmagukban nem jelentenek előrelépést, ha a társadalmi-politikai szervezetek

és ezek küldöttségei nem fejlesztik és támogatják őket. A Szocialista Szövetség szakosztályai sem véletlenszerű formái a küldöttrendszer és a szubjektív szocialista erők összekapcsolódásának.

A szakosztályi munkamódszer alkalmazása kétségtelenül új, konkrét kérdések sokaságát vonja maga után, amelyek rendezése szilárdítja vagy gyengíti a küldöttségek és a szakosztályok kapcsolatait; ilyen kérdések a következők: hogyan jutnak el a javaslatok és a megoldási módok a szakosztályokból a küldötti testületekbe, ki indokolja meg őket és hogyan, ki tájékoztatja a szakosztályt álláspontjai és kezdeményezési soráról és mikor stb. Első pillantásra ezek csak technikai részletek; összességükben azonban a Szocialista Szövetség és a küldöttrendszer közvetlen kapcsolatait tükrözik, egyszersmind a küldötti viszonyok eredményes fejlődésének feltételei.

4. Az egész politikai rendszer eredményes működésének biztosítása a Szocialista Szövetség fontos tevékenységi területei közé tartozik. Itt valószínűleg meg egybeesik a társadalmi ellenőrzés is, amelyet a dolgozók — a JSZSZK alkotmánya értelmében — a Szocialista Szövetség révén is végeznek. Figyelembe kell venni, hogy a szocialista öngazgatás rendszerében szervek, szervezetek és egyének sokasága gyakorol közmegbízást és felel a politikai hatalom, valamint az öngazgatás működéséért. Sok testületi és küldötti szervnek — a munkásellenőrzéstől a Szövetségi Képviselőházig — ugyancsak kötelessége, hogy a közmegbízások gyakorlására társadalmilag felügyeljen.

A Szocialista Szövetség természetesen nem áll ezek fölött a szervek fölött, hanem kezdeményezi és egybefogja tevékenységüket, rámutat arra, hogy a társadalmi ellenőrzést rendszeresen kell végezni, és maga is vállalja az ellenőrzés rá eső részét. Tevékenységével bizonyos értelemben társadalmasítja az ellenőrzést, mert minden polgár, egész tagsága közvetlen hatáskörébe helyezi. Az általa gyakorolt társadalmi ellenőrzés kiterjed az egész társadalmi-politikai rendszerre, e rendszer valamennyi intézményének ellenőrzésére, a hatalmi szervek és köztisztviselők legszélesebb körű ellenőrzésére. Teszi ezt elsősorban a küldötti testületekben és szervezetekben, mint belső mozgatóerő.

A társadalmi ellenőrzés azokra a területekre is kiterjed, ahol a polgárok közvetlenül érdekeltek: az egészségügyre, a szociálpolitikára, az oktatásra, a tudományra, a testnevelésre stb. Ez az öngazgatási érdekszerveződés és annak küldöttrendszere útján történik. Az ellenőrzésnek — az eddigi gyakorlattól eltérően — jobban át kellene karolnia azokat a kommunális és más tevékenységeket, amelyeknek bizonyos értelemben monopolsztikus a helyzetük, emiatt a csoporttulajdoni viszonyok felé hajlanak, az általuk díktált feltételeket a polgárok elfogadni kényszerülnek (PTT, áramszolgáltatás, kommunális szolgálatok, nyilvános közlekedés stb.). E testületekre a polgárok elenyészően kis közvetlen hatást gyakorolnak, tevékenységük ellenőrzése pedig szórványos.

Fontos, bár a Szocialista Szövetség által nem eléggé alkalmazott területe az ellenőrzésnek a társadalmi vagyonnal való rendelkezés, valamint a természet adta és a műszaki lehetőségek kiaknázása. A Szocialista Szövetség frontként működő szervezete, ha tág lehetőségeket teremtenne az említett területek ellenőrzésére, sokat lendítené a csoporttulajdoni monopóliumok és viszonyok erőteljes és folytonos bírálatának ügyén. Nagy az igény a társadalmi megállapodások és öngazgatási megegyezések nyilvános ellenőrzése iránt is. Az öngazgatási társadalmi ellenőrzés újabb területe ez.

A Szocialista Szövetség tevékenységében — noha itt páratlan hagyományokra tekint vissza a szervezet — a társadalmi ellenőrzés funkciója azért sem honosodott meg kellőképp, mert nem törődünk eléggé a társadalmi kritika fokozásával. A társadalmi bírálat a társadalmi ellenőrzés instrumentuma; úgy kell kezelni és ápolni, mint eszközt, amely hozzájárul a társadalmi rendszer és a rendszer intézményeinek hatékonyabb működéséhez, a közmegbízások hordozóinak felelősségteljesebb magatartásához és munkájához. A Szocialista Szövetségnek tágitania kell a teret ez előtt a kritika előtt. A bírálatot olykor magukra hagyatott egyének kezdeményezik, sokszor ők maguk is mondják el a politikai szervezetek támogatása nélkül. A Szocialista Szövetségnek küzdenie kell azért, hogy az emberek nagyobb biztonságban érezzék magukat a szervezetében, amikor a szocialista öngazgatás pozícióiról bírálnak. Ilyenkor ott kell állnia mögöttük a Szocialista Szövetség szervezetének. Ha nem részesülnek ilyen támogatásban, nem is kezdeményeznek elégszer, ráadásul a valódi és hatékony társadalmi ellenőrzésnek is híján maradunk.

A Szocialista Szövetség nincs kivételezett helyzetben a társadalmi ellenőrzés és bírálat tekintetében; az ellenőrzésnek maguk a dolgozók és a polgárok a hordozói, szervezetük és alkotmány szerinti felhatalmazásaik pedig eszközök a társadalmi ellenőrzés megvalósításában. Hogy a társadalmi ellenőrzés és a társadalmi bírálat eredményes lehessen, azt elvben és gyakorlatilag is a Szocialista Szövetségben társuló szervezett szocialista erőknek kell megvalósítaniuk a küldöttrendszeren belül és az általa megszabott keretek között. A polgárok pedig rendszeresen fogják gyakorolni a társadalmi ellenőrzést, ha az eredményes, ha változtat az adott állapotokon, ha serkentőleg hat a felelősségteljes munkára. A tapasztalat tanúsága szerint nem számíthat általános támogatásra a bírálat és az ellenőrzés, ha nem mozdítja előbbre a küldöttrendszer eredményes működését. A bírálat és a társadalmi ellenőrzés agyonhallgatása és elfojtása a szektásság és a bürokratikus viszonyok megnyilatkozásai, amelyeket a Szocialista Szövetségnek ki kell küszöbölnie.

Olyan körülmények közt, amikor a kitűzött célok és a társadalmi valóság között nyilvánvaló ellentmondások vannak, a társadalmi ellenőrzés és bírálat hiánya arról árulkodik, hogy ok nélkül nagy a politikai önbizalmunk és túlon túl hiszünk a szocialista öngazgatási rendszer eleve

adott automatikus működésében és spontán fejlődésében. A Szocialista Szövetség ezért tartós kötelességének tekinti, hogy vállalja és fejlessze a társadalmi ellenőrzést, fejlessze és védje a szocialista öngazgatás pozíciójáról elhangzó bírálatra való jogot, és a küldöttrendszerrel szilárdítva emelje a társadalmi tudatot, kiélezze minden szerv és minden egyed társadalmi felelősségét. E szerepét nem hanyagolhatja el, mert ahhoz nem értek meg a tárgyi feltételek.

5. A társadalmi ellenőrzés végzésében a közvélemény a nem intézményesített tényező roppant fontos szerepét tölti be. Ám a közvélemény tényleges jelentősége több a társadalmi ellenőrzésben való közreműködésnél, bár ezt a szervezett szocialista erők nem mindig ismerik el és nem is fogadják el úgy, ahogy kellene. A Szocialista Szövetség és a közvélemény viszonya sokrétű, alapjában véve kétirányú kapcsolat. A Szocialista Szövetség akciói, álláspontjai és kezdeményezései mozgósítják a közvéleményt, elősegítik azt, hogy közös tudat formálódjék a társadalom nagy horderejű vagy közvetlen feladatairól. Főleg azok a tudatformáló akciók fontosak, amelyek érvényesítik a társadalmi tulajdon és a munka iránti viszonyulás erkölcsi normáit, továbbá a társult termelők épülő öngazgatói kapcsolatait, a szocialista forradalom értékeit és hagyományait, az öngazgatók kölcsönös felelősségét, a tárgyilagos tájékoztatást stb. A közvélemény fölöttébb nagy érdeklődéssel figyeli és támogatja a Szocialista Szövetség akcióit, bíráló szemmel nézi a megtorpanásokat és következetlenségeket, követeli, hogy a résztvevők mindegyike következetesen viselje a felelősséget. Ha egyszer mozgásba lendül, a közvélemény az akció irányába fordul, és meghatározott nyomást gyakorol avégett, hogy a tudatos erők kitartsanak benne a célig. S itt kezdődik a Szocialista Szövetség és a közvélemény kapcsolatának a másik követelménye. Eszmecseréi során, álláspontjaiban és javaslataiban — s persze bírálaton — el kell fogadnia ugyanis a közvélemény kezdeményezéseit, nyilatkoznia kell róluk, és megfelelő formába öntve az illetékes szervek elé kell tárnia őket. Figyelnie kell azt is, hogyan reagál a nyilvánosság más szervek és szervezetek munkájára, támogatnia kell a jogos észrevételeket, szemmel kell tartania a nyilvánosan elhangzott javaslatokat, és tájékoztatnia kell a nyilvánosságot a javaslatok és bírálatok sorsáról.

Tulajdonképpen nem fejlődött ki kellőképpen az a gyakorlat a Szocialista Szövetségben, hogy olyan mértékben vegye figyelembe a közvéleményt, amilyen azt megilleti a szocialista öngazgatás politikai rendszerében. Először is le kell gyűrni a bürokraták önhietségét, akik alábecsülik a közvéleményt, negatív színben tüntetik fel, aztán vagy elmarasztalják, vagy pedig szektás módon viszonyulnak hozzá. A közvélemény érzékenységre valló politikai reagálása, amely ugyan nem hivatalos intézmények útján jut kifejezésre, nemcsak ismeret forrásként szolgálhatta Szocialista Szövetség számára, de hathatós eszköze is lehet abban,

hogyan bevonja a dolgozókat mindennapi munkájába. A közvéleményre minden társadalmi erő épít — a kifejezetten kommunistaellenesek is. Az ellenséges erők manipulálják, bizonytalanságot keltenek, kételyeket támasztanak az öngazgatás fejlődésével szemben, nemzeti bizalmatlanságot szítanak. A közvélemény minden ellenséges erő tevékenységének a célpontja; ezért nem becsülhető alá és nem mellőzhető súlyos politikai következmények nélkül.

A lényeg azonban az, hogy a közvélemény érzékeny műszerként jelzi a spontán szocialista tudat fejlődését, egyszersmind erős támaszul szolgál a Szocialista Szövetségben tömörülő szervezett szocialista erők tevékenységéhez.

*

A Szocialista Szövetség egész fejlődése, a Népfronttól napjainkig, történelmi folyamat, amelynek során egymás után döntöttük le a politikai szerveződés osztálykorlátait, és egyre nagyobb lehetőségeket teremtettünk arra, hogy a polgárok ne rabjai, hanem urai legyenek ennek a területnek; hogy ne a szervezetnek alárendelt egyedek legyenek, hanem a szervezet szolgálja őket a szocializmusért, öngazgatásért, nemzeti egyenjogúságért, függetlenségért és elnemkötelezettségért folyó harcban.

A Szocialista Szövetség megléte és tevékenysége iránti igényünk ma sem kisebb, mint tegnap volt. Mi több, minthogy az öngazgatók hatalmas számban tevékenykednek naponta a közvetlen és küldötti döntéshozatalban, óhatatlanul felmerül a kérdés, milyen munkát kell végeznie a Szocialista Szövetség átfogó és tömeges szervezetének. Az öngazgatás további fejlődése és a küldöttrendszerben tapasztalható képviselői elemek maradványainak felszámolása a Kommunista Szövetség vezetett szervezett szocialista erők mindennapi akciójától függ. E folyamat során nemcsak a fórumok és vezetőségek másmilyen munkájában mutatkozik meg a Szocialista Szövetség hozzáigazodása a küldöttrendszerben folyó tevékenységhez, hanem abban is, hogy olyan formákban mozgatja meg egész tagságát, amelyek teret nyitnak az egyéni és egyedi kezdeményezés, valamint a tudatos szocialista erők tevékenysége előtt.